

TARTU ÜLIKOOL
Aasia keskus

"Venemaa sõda Ukrainas: Hiina, India ja Singapuri vaatenurgad"

Raport

Tartu
2023

Raporti autorid

Lelde Luik (PhD) on Keskuse teadur, kes keskendub demokraatia uurimisele. Hetkel on ta fookuses kultuuriliste ja poliitiliste kokkupõrgete ideed seoses teatud Aasia riikide ja lääneriikide vahelise "demokraatia" mõistega Ukraina sõja kontekstis ja Venemaa agressiooniga seal.

Agnieszka Nitza-Makowska (PhD) töötab teadurina Tartu Ülikooli Aasia Keskuses ja Poola ülikoolis Collegium Civitas. Oma praeguses teadustöös tegeleb peamiselt kahe teemaga: Hiina ja India pehme jõud ning Putini väljapressimise mõju tuumarelvade tajumisele Lõuna-Aasias (eriti Indias ja Pakistanis). Ka uurib Hiina keskkonnadiplomaatiat ja selle kasutamist pehme jõuna.

Kikee Doma Bhutia (PhD) on Keskuse teadur. Tema teadustöö keskendub rahvusliku identiteedi kontseptualiseerimisele, rahvakeelsete sümbolite olulisuse ümberdefineerimisele ja erinevate kogukondade vaatenurga ja kuuluvusideede mõistmisele.

Anastasia Sinitsyna on Keskuse teadur, kes on pikalt tegelenud majanduse ja rände ühisosade analüüsimisega. Praegu uurib Aasia rände majanduslikku ja sotsiaalset mõju Põhjamaa ja Balti riikidesse. Eelkõige soovib ta mõista tööturu erinevusi Aasia riikidest pärit sisserändajate rühmade vahel.

Elo Süld (PhD) on Tartu Ülikooli Aasia keskuse juhataja ja usuteaduskonna islamistika lektor. Ta teadustöö fookus on islami religioosne mitmekesisus. Ka uurib geopoliitilisi muutusi ning Aasia regiooni mõju Eestis.

Aasia Keskus

Aasia Keskus on teadus- ja kompetentsikeskus, mille eesmärk on toetada Eestis Aasia ja Lähis-Ida kultuuride ja poliitiliste suundumuste mõistmist ja Eesti majandusliku ning sotsiaalse arengu potentsiaali. Keskus teeb seda vahendades Lähis-Ida ja Aasia teadmisi, koondades erinevate valdkondade teadlasi ja eksperte ning osaledes rahvusvahelistes koostöövõrgustikes.

Tartu Ülikool

Tartu Ülikool, rajatud aastal 1632, on Eesti suurim ja vanim ülikool. Ülikool pakub teaduspõhiseid lahendusi üleilmsetele sõlmprobleemidele ning aitab oma teadmiste ja oskustega edendada Eesti ühiskonda ja majandust. Ülikool arendab Eestis olulisi teadussuundi ja toetab koostööd tippteadlaste ja ettevõtjate vahel, et luua toetav keskkond kestlike eesmärkide saavutamiseks, mistõttu on ta oluline partner riigile ja ettevõtetele.

Rahvuslikus rahvusvahelises ülikoolis saavad üliõpilased valida ligi **160** õppekava vahel, mis asuvad neljas ülikooli valdkonnas.
Tartu Ülikoolis õpib ja töötab inimesi peaaegu **90** riigist.
Tartu Ülikool on ainsa Baltimaade ülikoolina maailma **1%** ülikoolide seas.

Teadusartiklid

Agnieszka Nitza Makowska (2022). **Can the China-Pakistan Economic Corridor help Beijing Win Pakistanis' hearts and minds? Reviewing higher education as an instrument of Chinese soft power in Pakistan.** International Journal of Cultural Policy, 28(3), 274-289.

Leitav: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10286632.2021.1962849>

Agnieszka Nitza Makowska (2023). **India and the China-Pakistan Economic Corridor.** In Global India (pp. 30-46). Routledge.

Leitav:

<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003305132-4/india-china%E2%80%93pakistan-economic-corridor-agnieszka-nitza-makowska>

Anastasia SinitSYna. „**Chinese and Indian Entrepreneurs in Helsinki: What are the factors for success?**”. Novaator.

Lelde Luik (2023). **Liberaalset rahvusvahelist korda vaidlustamas? Aasia riikide reaktsioone Venemaa sissetungile Ukrainasse.** Diplomaatia

Leitav: <https://diplomaatia.ee/lelde-luik-liberaalset-rahvusvahelist-korda-vaidlustamas-aasia-riikide-reaktsioone-venemaa-sissetungile-ukrainasse/>

Kikee Doma Bhutia. **Baltic attitudes: Estonian and Lithuanian Foreign Policy towards China.** Ilmumas. NUS East Asian Institute, Singapur.

Kikee Doma Bhutia (2023). **Examining 'vernacular' symbols and symbolic power in the crisis context.** Ilmumas. Journal of Ethnology and Folkloristics (JEF).

Kikee Doma Bhutia (2023). **Maailma kahe suurriigi - India ja Hiina - vastasseis Himaalaja piirkonnas.** Diplomaatia

Leitav: <https://diplomaatia.ee/kikee-doma-bhutia-maailma-kahe-suurriigi-india-ja-hiina-vastasseis-himaalaja-piirkonnas/>

Raportid

Heidi Maiberg; Urmas Hõbepappel; Elo Süld; Eiki Berg; Merilin Kiviorg; Meelis Kitsing; Urmas Varblane; Rain Ottis; Anna Broughel; Maili Vilson; Riina Kerner; Einari Kisel; Andres Siirde; Gaygysyz Ashyrov; Mathias Juust; Anna-Maria Osula; Adrian Venables; Erkki Koort; (2022). **Eesti ja Aasia tulevikusuhete raport.** (1-43). 13.06.2022.

Leitav: <https://aasiakeskus.ut.ee/et/sisu/eesti-ja-aasia-tulevikusuhete-raport-ja-dokument>

Sisukord

1. Sissejuhatus	4
2. Venemaa sõda Ukrainas ja Hiina	4
2.1 Kuidas Hiina oma neutraalsust praktiseerib?	4
2.2 Mis juhib Hiina seisukohta Venemaa sõja suhtes Ukrainas?	5
2.3 Järeldus: Kas Hiina saab sõja enda jaoks võita?	6
3. Venemaa sõda Ukrainas ja India	7
3.1 India neutraalsus ja partnerlus Läänega	7
3.2 Mis on ajendanud India neutraalse seisukohta Venemaa sõja suhtes Ukrainas?	7
3.3 Järeldus: Kas India suudab lahendada vastuolud oma suhtumises Venemaaga?	8
4. Venemaa sõda Ukrainas ja Singapur	8
4.1 Võimalik muutus Singapuri pikaajalises neutraalsuspoliitikas	9
4.2 Mis juhib Singapuri seisukohta Venemaa sõja suhtes Ukrainas?	10
4.3 Järeldus: Kas Singapur saab olla see partner Aasias, keda Lääs ootab?	11
5. Peamised järeldused	12
Kasutatud allikad	

1. Sissejuhatus

Venemaa sõda Ukrainas on lõhkunud suure osa olemasolevast maailmakorraldusest ja seadnud uued tõsised väljakutsed rahvusvahelise koostööle (Sazonov & Saumets, 2022). Üks selline väljakutse puudutab Aasias sõja tajumist ning Aasia ja Euroopa Liidu vahelist geopoliitilist dünaamikat. Kui ELi poolt on Venemaa hukkamõistmine olnud peaaegu üksmeelne, siis Aasias ja konkreetselt kahes selle suurriigis, Hiinas ja Indias, on suhtumine olnud palju ebaselgem. Aruandes vaadeldakse lähemalt Venemaa Ukraina-sõda käsitlevaid narratiive Hiinas, Indias ja Singapuris ning uuritakse nende narratiivide taga olevaid peamisi tegureid. Hiina ja India reaktsiooni sõjale iseloomustab neutraalsus, mida aga peetakse kaudselt venemeelsete seisukohtade omaks võtuks. Kuigi Hiina on hoidunud selgesõnaliselt väljendamisest toetust Venemaale, rõhutab Hiina kriitika USA suhtes jätkuvalt Hiina reaktsiooni Ukraina sõjale. Nii nagu Hiina, positsioneerib ka India end konfliktis neutraalse poolena, kellel on samasugune potentsiaal kasutada vahendaja rolli oma riiklike huvide edendamise vahendina. Siiski on see lähenemine konfliktile pigem pragmaatiline ja põhineb pigem nimetatud riikide huvidel kui strateegilisel konkurentsil USAga, nagu seda näitab Hiina juhtum. Samal ajal peegeldab India seisukoht selles konfliktis ka tema pikaajalisi tihedaid suhteid Venemaaga ja pingelisi suhteid Hiinaga. Seevastu Singapuris on domineerivaks vastuseks Ukraina Venemaa sõjale üleskutse reeglipõhisele rahvusvahelisele korrale ja territoriaalse suveräänsuse tähtsusele. Erinevalt Aasia suurriikidest on Singapur palju selgemalt hukka mõistnud Venemaa ja - ehk üllatavamalt - oma pikaajalise neutraalsuspoliitikaga võrreldes on ta avatumalt omaks võtnud USA rolli konfliktis. Rõhutades õigusriigi tähtsust väikeriikide ellujäämiseks, on Singapur siiski vältinud sõja raamistamist "demokraatia vs. autokraatia" ja võitlusena poliitiliselt liberaalsete väärtuste eest, mis on oluline mõõde sõja vaatlemisel Euroopas.

2. Venemaa sõda Ukrainas ja Hiina

Peking on püüdnud jääda neutraalseks Venemaa agressiooni suhtes Ukraina vastu, kutsudes korduvalt üles leidma sõjale rahumeelset lahendust. Kui Euroopas nimetatakse sellist seisukohta tavaliselt "venemeelseks neutraalsuseks" või "nn neutraalsuseks", siis Hiina ja paljude teiste Aasia riikide vaatenurk on teistsugune, sest selle asemel, et valida sõjas pool, on nad seadnud prioriteediks oma riiklikud huvid. See erinevus Aasia ja Euroopa arusaamades tõstan esile ka tõsiasja, et Lääne vaatenurk sõjale ei ole globaalne.

2.1 Kuidas Hiina oma neutraalsust praktiseerib?

Kuigi Hiina käitumist rahvusvahelisel areenil varjutab teataval määral läbipaistvuse puudumine ja andmete vastuolulisus, kinnitavad olemasolevad allikad, et Peking ei ole andnud Venemaale sõjalist toetust Ukraina vastu suunatud agressioonis. Kuigi mõned allikad Washingtonis on väitnud, et Vladimir Putin taotles sellist abi, on Peking seda eitanud (Wong ja Barnes, 2022).

Siiski on Hiina pakkunud Venemaale märkimisväärset diplomaatilist toetust. Peking on näidanud sellist toetust oma seisukohtade kaudu ÜRO Peaassamblee ajaloolistel hääletustel, mis on seotud sõjaga. Nimelt hoidus Hiina 2022. aasta märtsis Venemaa agressiooni hukkamõistva ÜRO hääletuse juures erapooletuks ja hääletas 2022. aasta aprillis Moskva ÜRO inimõiguste nõukogust väljaarvamise vastu, mis toimus vahetult pärast seda, kui olid avaldatud pildid sadadest

tsiviilelanike surnukehadest Bucha tänavatel. Venemaa sissetungi aastapäeva eel kinnitas Peking oma seisukohta, hoides erapooletuks ÜRO resolutsioonis, milles nõutakse Venemaa vägede väljaviimist Ukrainast.

Pekingi käitumine tuleb esile ka tema retoorilises toetuses Moskvale. Hiina riigile kuuluv meedia kipub sõja kohta Venemaa narratiivi kordama, keeldudes kasutamast selliseid sõnu nagu "sõda" ja "agressioon", et viidata Moskva käitumisele Ukraina pinnal, ning väites, et USA on sõja taga juhtiv tegija. Näiteks Hiina riiklik uudisteagentuur Xinhua on kurikuulsalt nimetanud sõda "spetsiaalseks sõjaliseks operatsiooniks", "Venemaa-Ukraina kriisiks" ja "konfliktiks". Lisaks aitab Xinhua Ameerika-vastast propagandat levitades avaldada Venemaa vandenõuteooriat USA poolt rahastatud bioloogiliste laboratooriumide kohta Ukrainas, mille eesmärk on väidetavalt arendada "ohtlikke patogeene, katku, siberi katku, koolerat ja muid surmavaid haigusi"¹ ning rõhutab Washingtoni rolli "õli tulle lisamisel" sõjas.²

Majandusvaldkonnas on Peking keeldunud ühinemast Lääne juhitud sanktsioonidega Venemaa vastu Ukraina suhtes suunatud agressiooni eest. Hiina valitsus on tunnistanud neid sanktsioone ühepoolseteks ja ebaseaduslikeks, kuna ÜRO Julgeolekunõukogu, kus Pekingil ja Moskvil on vetoõigus, ei ole neid ametlikult heaks kiitnud. Hiina on isegi süvendanud oma energiakoostööd Venemaaga, kasutades ära viimase madalamaid nafta- ja gaasihindu: 2022. aastal kulutas Hiina 81,3 miljardit dollarit (aasta varem 52,1 miljardit dollarit) Venemaa nafta, kivisöe, veeldatud maagaasi ja gaasijuhtme impordile, kusjuures 71,8 protsenti sellest kulutusest kulus naftale (Downs ja Mitrova, 2023). Kasutades ära Moskva majanduslikku isolatsiooni ja sellest tulenevat võimet tagada odavamaid lepinguid, on Hiina ja India - teine sõja suhtes "neutraalne" ja tohutu "energiajano" omav riik - asendanud suurel määral energiaressursside ekspordi sihtkohtadena lääneriigid Venemaaga. Sel viisil on Hiina ja India vähendanud Lääne juhitud sanktsioonide tõhusust ja nende potentsiaalselt kahjulikku mõju Venemaa majandusele ja režiimile.

2.2 Mis juhib Hiina seisukohta Venemaa sõja suhtes Ukrainas?

Hiina sõja suhtes võetud seisukoha taga on oma rahvuslike huvide järgimine. Selles kontekstis on kõige tugevamad ajendid rühmitatud ja kirjeldatud allpool:

1. Geopoliitika

- Hiina ja USA vaheline konkurents. Hiina näeb sõda suurel määral läbi oma geopoliitilise rivaalitsemissel USAga. See vaatenurk takistab Pekingil astuda oma konkurentide Washingtoni ja Brüsseli või nende liitlaste poolele.
- Taiwan. Kahtlustatakse, et Peking õpib Moskva sõjakogemustest, pidades silmas tulevast sissetungi Taiwanile. Selline konflikt muudaks põhjalikult globaalset julgeolekustruktuuri ning USA ja Hiina vahelist habrast jõudude tasakaalu.

¹ *Russia urges U.S. to explain purpose of biological labs in Ukraine* (2022, märts 10), Xinhua, <https://english.news.cn/20220310/cc54ee1b0e654831938a933bf1f621fd/c.html>

² *Washington's role in Russia-Ukraine conflict jeopardizes world stability* (2022, aprill 7), Xinhua, <https://english.news.cn/20220407/2198235e37784589bb7f7bccfb131ae2/c.html>

2. Hiina siseriiklik energianõudlus. Kuna Hiina on maailma suurim energiaimportija ja -tarbija, on tema elutähtsad energiasuhted Venemaaga oluline osa Xi Jinpingi ja Vladimir Putini poolt sõja eel väljakuulutatud kahe riigi vahelisest "piirideta" sõprusest.

3. Kaudne normatiivne ajend. Kuigi Hiina ja enamik Aasia riike ei näe sõda Ukrainas demokraatia ja demokraatia vahelise lõhe prisma kaudu, võiks Peking Washingtoni poolele asudes kehtestada Lääne liberaalse maailmakorra, mis ei teeniks Hiina rahvuslikke huve. Pealegi vajab Peking Moskvat oma poolel, et seda korda õõnestada, kuigi ta keeldub selliseid ambitsioone otseselt väljendmast.

2.3 Järeldus: Kas Hiina saab sõja enda jaoks võita?

Hiina positsioon ja tegevus võib oluliselt mõjutada Venemaa sõja kulgu Ukrainas ja sellega seotud rahvusvahelist dünaamikat. Samal ajal kui Peking järgib oma riiklike huve, ootavad hääled läänes, sealhulgas rahvusvaheliste suhete eksperdid ja poliitikakujundajad, et Peking peab Moskvaga läbirääkimisi tänu Xi sidemetele Putiniga ja riikide "piirideta" sõprusele, mis ei ole ühelgi lääne poolel. Peking ootas oma 12-punktilise rahuplaani avaldamisega kuni Venemaa sissetungi esimese aastapäevani, kutsudes üles³:

1. Kõigi riikide suveräänsust asustama.
2. Külma sõja mentaliteedi hülgama,
3. Vaenutegevuse lõpetama,
4. Rahukõneluste taasalustama,
5. Humanitaarkriisi lahendamise
6. Tsiiviilelanike ja sõjavangide kaitsele (POWs),
7. Tuumaelektrijaamade kindlustama,
8. Strateegilisi riske vähendama,
9. Teravilja ekspordi hõlbustama,
10. Ühepoolsete sanktsioonide lõpetama,
11. Tööstus- ja tarneaahelaid stabiliseerima,
12. Konfliktijärgset ülesehitust edendama.

Kuigi see kava viitab Venemaa agressiooni paljudele mõõtmetele ja sisaldab üldisi avaldusi, milles kutsutakse üles parandama humanitaarolukorda Ukrainas ja ennetama tuumarelvade levikut, peegeldab see ka Hiina senist seisukohta sõja suhtes. Paradoksaalsel kombel ei ole Hiina küll otseselt sõja osapool, kuid ta võib selle enda jaoks poliitiliselt, diplomaatiliselt ja majanduslikult võita, tegutsedes tõhusalt läbirääkijana, kes keskendub rahu vahendamisele, mida määratlevad peamiselt tema enda riiklikud huvid.

³ China's Position on the Political Settlement of the Ukraine Crisis (2023, veebruar 24), https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202302/t20230224_11030713.html.

3. Venemaa sõda Ukrainas ja India

India kui üks maailma suurimaid demokraatlikke riike ja USA oluline strateegiline partner, kes Aasia piirkonnas on reageerinud ootamatult Venemaa sissetungile Ukrainasse. Hoolimata ebamugavustundest Moskva sõja suhtes on New Delhi omaks võtnud "neutraalsuse" (Tellis, 2022) seisukohta Venemaa agressiooni suhtes Ukraonas. Kogu ÜRO Julgeolekunõukogu, Peaassamblee ja Inimõiguste Nõukogu jooksul on ta hoidunud hääletamast Venemaa agressiooni hukkamõistmise poolt Ukrainas. Seni ei ole ta avalikult Venemaad kriisi eest süüdistanud. Kuigi rahvusvaheliselt on India saanud tagasilöögi, kuid see on käinud mitme muu teema ümber, nagu lääne hegemoonia, imperialism, võimustruktuur jne.

3.1 India neutraalsus ja partnerlus Läänega

Lääs on kritiseerinud India neutraalset seisukohta. India neutraalsust on valmistanud Washingtonis ja Brüsselis pettumust, sest see peegeldab põhimõttelist väärnimõistmist seoses jõu kasutamise õiguspärasusega vallutussõjas teise riigi territooriumi hõivamiseks. Selle asemel tunnistab enamik strateegilistest eliitidest, et diplomaatiline neutraalsus tähendab lõppkokkuvõttes varjatud Moskva-meelset hoiakut⁴. Vastuolu on eriti terav, sest India on Hiina suurim vastane India-Vaikse ookeani piirkonnas ja on samal ajal tolerantne Venemaa räigema agressiooni suhtes Euroopas.

3.2 Mis on ajendanud India neutraalse seisukohta Venemaa sõja suhtes Ukrainas

India neutraalse positsiooni mõistmisel tuleks pidada oluliseks mitmeid vaatenurki. Esiteks aitab India neutraalsusele kaasa India liitlasvaba välispoliitika (Harshe, 1990). Teiseks ei saa ignoreerida India ajaloolisi suhteid Venemaaga, eriti India pingeliste suhete kontekstis Hiinaga. Läbi ajaloo on Venemaa kasutanud oma vetoõigust, et kaitsta Indiat rahvusvaheliste resolutsioonide eest Kashmiri, India sissetungi Goa'sse ja 1971. aasta sõja Pakistaniga, mis viis Bangladeshi sünnini. Lisaks sellele, et India hoidus hääletamisest Nõukogude Liidu sissetungi vastu Tšehhoslovakkiasse ja Afganistani, jäi ta erapooletuks ka mitmel ÜRO poolt hukka mõistetud hääletusel.

India välispoliitika põhiaspekt on tihedate sidemete säilitamine paljude riikidega ja eriti Venemaaga kui riigiga, mis tarnib relvi ja sõjaväge nii Indiale kui ka Hiinale. Lisaks sellele on India avalik neutraalsus Venemaa sissetungi suhtes tingitud tema murest Hiina ja Pakistani suhtes. Need kaks riiki kujutavad New Delhile otsest ja püsivat ohtu. Lisaks on käimasolevad piirikonfliktid tekitanud Hiina ja India vahel täiendavat usaldamatust ja viha. Hiina sekkumine piirialal infrastruktuuri rajamise ja kokkupõrgete tekitamiseks jõudude saatmise kaudu on häirinud inimeste rahu ja pühadust (Bhutia, 2023). Sõpruse säilitamisega Moskvaga loodab ta takistada Venemaad sidemete tugevdamisel Hiinaga ja piirata tema kiusatust luua uusi strateegilisi sidemeid Pakistaniga.

Selle tulemusena püüab New Delhi minimeerida Moskva lähedust oma mõlemale rivaalile. Et vältida Moskva ja Islamabadi vahelist uut tülid, mis õonestaks India põhihuve, on ta jõudnud järeldusele, et Venemaa avalikku kriitikat hoolikalt vältides on parim viis Hiina-Vene tihedama embuse peatamiseks. Seega on India tänane hoiak põhimõtteliselt kooskõlas varasema tagasihoidliku suhtumisega Venemaa agressioonidesse minevikus, näiteks Ungaris 1961, Tšehhoslovakkias 1968. aastal ja Afganistanis 1979. aastal.

⁴ Suchit NairRajesh Sharma 2022, *Times of India*, <https://timesofindia.indiatimes.com/toi-plus/author-rajeshsharma-479254837>

3.3 Järeldus: Kas India suudab lahendada vastuolud oma suhtumises Venemaaga

Kõike seda silmas pidades teavad India poliitikakujundajad, millised riskid kaasnevad nende praeguse avaliku neutraalsusega Venemaa suhtes. India neutraalsus asetab ta pigem Vladimir Putini poolt kehastatud despootliku Venemaa riigi liitlaseks kui Venemaa kui riigi enda liitlaseks. Kui India kõige silmapaistvamad rahvusvahelised majandusstrateegilised partnerid on ühinenud Venemaa karistamiseks, on India hoiak Ukraina suhtes vastuolus tema kindlameelsusega kaitsta reeglipõhist korda Indo-Pacific'i piirkonnas Euroopa ees. See paljastab vastuolulisuse India pühendumuses säilitada reeglitel põhinev kord Indo- ja Vaikse ookeani piirkonnas.

Pealegi jätab see India selliste kummaliste partnerite seltskonda nagu Hiina ja Pakistan, kes on India vastased ja on käitunud India suhtes sarnaselt. Seetõttu kutsus ÜRO Julgeolekunõukogu Ukraina resolutsiooni (2022) ajal India alaline esindaja ÜRO juures, suursaadik Tirumurti, üles viivitamatult lõpetama vägivalda. Lisaks avaldab ta kahetsust, "et diplomaatia hüljati" ja kutsub asjaomaseid riike üles "selle juurde tagasi pöörduma". Ta kordab, et "dialoog on ainus viis konfliktide ja erimeelsuste lahendamiseks, ükskõik kui hirmutav see hetkel ka ei tunduks". (Economic Times: "India nõuab ÜRO istungil vägivalda viivitamatut lõpetamist Ukrainas"; Viimati uuendatud 2022). Kui India välisminister Subrahmanyam Jaishankar kommenteeris parlamendi arutelul Ukrainat kodeeritult, kordas ta India seisukohta, et "rahvusvaheline õigus, [ÜRO põhikiri] ning territoriaalse terviklikkuse ja suveräänsuse austamine on globaalse korra alus". (Tellis 2022).

4. Venemaa sõda Ukrainas ja Singapur

Kagu-Aasias on Venemaa Ukraina sissetungile antud vastuseid iseloomustanud ühine element, milleks on rahu nõudmine, kuid konflikti poolte võtmise vältimine. Sellist seisukohta on seletatud Venemaa märkimisväärse majandusliku ja sõjalise kohalolekuga, geograafilise kaugusega Ida-Euroopast ning sooviga vältida otsest vastasseisu USA ja Hiina vahel (Luik, 2023).

4.1 Võimalik muutus Singapuri pikaajalises neutraalsuspoliitikas

Singapurile ja tema välispoliitikale on olnud iseloomulikud võimalike geopoliitiliste konfliktide vältimine ja diplomaatiline neutraalsus, mis põhineb tema positsioonil nii maailmaturul kui ka siseriiklikus kontekstis. Maailmamajanduse seisukohalt on Singapur positsioneerinud end USA ja Hiina kaubandussuhete keskmeks ning teda on isegi nimetatud "Hiina sosistajaks" (Hutt, 2022). Vaatamata oma väikesele suurusele on Singapur suutnud rajada endale olulise majandusliku rolli, pälvides välisinvestorite suurt usaldust. Seega on Singapuri jaoks üks peamisi ohte see, mida selle juhid on kirjeldanud kui uue külma sõja võimalust USA ja Hiina suhetes.⁵ Siseriiklikult on suurem osa Singapuri kodanikest Hiina päritolu, mis aitab kaasa tihedamale majanduslikule, kultuurilisele ja ka poliitilisele suhtele kahe riigi vahel. Samal ajal on Singapuril kujunenud pikaajaline ja oluline side USAga. (Panda, 2020).

Vaatamata oma välispoliitika poliitilisele neutraalsuse traditsioonile ja üldisele mittesekkuvale lähenemisviisile Kagu-Aasias ehk "ASEANi viisile", on Singapur Venemaa tegevust siiski väga

⁵ A Conversation With Singapore Prime Minister Lee Hsien Loong. (2022, märts 30). <https://www.cfr.org/event/conversation-singapore-prime-minister-lee-hsien-loong>

otseselt hukka mõistnud. Singapuri ametlikes välispoliitilistes avaldustes on selgesõnaliselt rõhutatud "USA heatahtlikku ja konstruktiivset kohalolekut". (Ministry of Foreign Affairs, 2022a) Rahvusvahelises korralduses, samas kirjeldades Venemaa sissetungi Ukrainas "kui täielikku rünnakut ÜRO põhikirja vastu, valemile, mis on võimaldanud hoida üldiselt rahu, korda, julgeolekut ja heaolu aastakümneid" (Ministry of Foreign Affairs, 2022a). Lisaks on Singapur olnud üks kõige aktiivsemaid riike, kes on kehtestanud rahvusvahelisel areenil Venemaale sanktsioone (Kliem & Cheng Wei, 2022). Seevastu Hiina on olnud sõja kontekstis USA suhtes üsna kriitiline, kuigi avaldused on olnud pigem kaudsed, nagu käesolevas aruandes eespool käsitletud. Sellest hoolimata iseloomustab Hiina üldist seisukohta arusaam, et USA kasutab sõda Ukrainas oma huvide edendamiseks. Seega on Singapuri vaatenurk olnud palju positiivsem ja kaasavam USA ja üldise arusaama suhtes, mis läänes sõjast valitseb.

4.2 Mis juhib Singapuri seisukohta Venemaa sõja suhtes Ukrainas?

Pikaajalise neutraalsuse kontekstis, eriti USA-Hiina telje suhtes, võib Singapuri tugev seisukoht sõja suhtes tunduda üllatav. Singapuri poliitilised liidrid on käsitlenud seda ebakõla oma tajutud huvide vahel, rõhutades väga selgelt Venemaa tegevuse ulatust ja tõsidust väikeriikide rollile maailmapoliitikas. Kuigi sarnaselt teiste Aasia riikidega on Singapur viidanud territoriaalse suveräänsuse ja rahvusvaheliste normide järgimise tähtsusele, on tema juhtide retoorika selles osas olnud jõulisem ja konkreetsem. Üks peamisi sõnumeid oli, et "selliste väikeriikide jaoks nagu Singapur, ei ole ÜRO põhikirja ja rahvusvahelise õiguse põhimõtted akadeemilise arutelu küsimus, vaid need on elu ja surma küsimus" (Välisministeerium, 2022b).

Venemaa tegevus Ukrainas on seega Singapuri seisukohalt peaaegu eksistentsiaalse ohuna maailmakorrale, kus "süsteem, mis põhineb ideel, et võim on õige, on lihtsalt vastuvõetamatu" (Välisministeerium, 2022b). USA-d iseloomustatakse kui "heatahtlikku ja konstruktiivset kohalolekut", mis on taganud tingimused selliste riikide nagu Singapuri kiireks ja globaalseks majanduskasvuks. Singapur on oma ASEANi riikide seas erandiks Venemaa selgesõnalisest ja korduvas hukkamõistmises ning tema ajalooline ühepoolsete sanktsioonide kehtestamine näitab, et selline hoiak ulatub kaugemale kui lihtsalt retoorilisele tasandile (Tong, 2022). Ametlikes avaldustes on Venemaa tegevust kirjeldatud kui "otsest, otsest rünnakut reeglitel põhineva mitmepoolse süsteemi vastu, mis tekkis pärast Teist maailmasõda ja on olnud rahu, koeksisteerimise ja heaolu retsept" (Välisministeerium, 2022c). Arvestades Singapuri senist lähenemist globaalsele geopoliitikale, viitab tema jõuline seisukoht Ukraina sõja suhtes uutele võimalikele nihetele tema välispoliitikas. See muutus on pannud mõned vaatlejad kahtluse alla Singapuri pikka aega hoitud neutraalsuse, eriti USA-Hiina suhete dünaamika suhtes (Hutt, 2022).

Singapur on sarnaselt teiste Kagu-Aasia riikidega ja veelgi jõulisemalt vastu territoriaalsete piiride ajaloolisele revisionismile ja sõjalise jõu kasutamisele. On märkimisväärne, et Singapuri peaminister Lee Hsien Loong hoiatas Ukraina sõja kontekstis Hiina isoleerimise eest, kujundades konflikti "demokraatlike riikide ja autokraatiate vahelise lahinguna" (Heijmans, 2022). Singapuri poolt USA ja Venemaa iseloomustamine näitab, et tema seisukoht Ukraina sõja suhtes on põimunud majandusliberalismi ja rahvusvahelistesse normidesse, mida tajutakse selle korra jõustamiseks hädavajalikena.

4.3 Järeldus: Kas Singapur saab olla see partner Aasias, keda Lääs ootab?

Majandusliku globaliseerumise võtmeosa on vältida seda, mida Singapur ja teised piirkonna riigid kirjeldavad kui "tsivilisatsioonide kokkupõrget", mis tõmbaks uusi "punaseid jooni" maailmaturgudel (Stromseth, 2019). Ent see majandusliberaalsuse lähenemine ei ole võrdne demokraatia ja poliitilise liberalismi keele omaksvõtuga. Seega on olulised erinevused selles, kuidas Ukraina sõda mõistetakse USAs, Balti riikides või ELis, mis puudutab arusaama Ukraina võitlusest kui vabadusest ja demokraatiast versus autokraatlikust, imperialistlikust-revisjonistlikust võimust. Seega peegeldab Singapuri seisukoht ühest küljest üldisemat palvet väiksemate riikide võimalusest mõjutada maailmapoliitikat, selle asemel et olla realistliku jõupoliitika meelevallas. Teisest küljest põhineb see väide palju vähem teatud poliitiliste väärtuste, näiteks demokraatia kaitsmisel, mis näib olevat palju olulisem kontekst sõja jaoks USA ja Euroopa poolel.

5. Peamised järeldused

- Olemasolevad allikad kinnitavad, et Peking ei ole andnud Venemaale sõjalist toetust tema agressioonis Ukraina vastu. Küll aga on Hiina pakkunud Venemaale märkimisväärset diplomaatilist toetust. Lisaks sellele kipub Hiina riigimeedia Venemaa sõja narratiivi kordama, keeldudes kasutamast selliseid sõnu nagu "sõda" ja "agressioon", et viidata Moskva käitumisele Ukraina pinnal.
- Kasutades ära Moskva majanduslikku isolatsiooni ja sellest tulenevat võimet tagada odavamaid lepinguid, on Hiina ja India suures osas asendanud lääneriigid Venemaa energiaressursside ekspordi sihtkohtadena. Sel viisil on Hiina ja India vähendanud USA ja Euroopa juhitud sanktsioonide tõhusust ja nende potentsiaalselt kahjulikku mõju Venemaa majandusele ja režiimile.
- Hiina näeb sõda läbi oma geopoliitilise rivaalitsemise USAGA. See vaatenurk takistab Pekingil asuda oma konkurentide Washingtoni ja Brüsseli või nende liitlaste poolele. Kui Peking asuks Washingtoni poolele, võiks ta kehtestada lääne liberaalse maailmakorra, mis ei teeniks Hiina riiklike huve. Pealegi vajab Peking Moskvat oma poolel, et seda korda õonestada, kuigi ta keeldub selliseid ambitsioone otseselt väljendmast.
- India avalik neutraalsus Venemaa sissetungi suhtes on põhiliselt tingitud tema murest Hiina ja Pakistani suhtes. Säilitades oma sõprust Moskvaga, loodab ta takistada Venemaad tugevdamast sidemeid Hiinaga ja piirata Venemaa kiusatust luua uusi strateegilisi sidemeid Pakistaniga. India hoiak on põhimõtteliselt kooskõlas tema varasema sallivusega Venemaa varasemate agressioonide suhtes.
- Kui India kõige silmapaistvamad rahvusvahelised majandusstrateegilised partnerid tahavad Venemaad "karistada" agressiooni eest Ukraina vastu, siis India seisukoht Ukraina suhtes paljastab vastuolulisuse India pühendumuses säilitada reeglipõhine kord Indo-Pacific'is. Lisaks jätab see India selliste kummaliste partnerite seltskonda nagu Hiina ja Pakistan, kes on India vastased ja on käitunud India suhtes sarnaselt.
- Vaatamata Singapuri välispoliitika poliitilisele neutraalsuse traditsioonile, tihedatele majandussuhetele Hiinaga ning üldisele mittesekkuvale lähenemisele Kagu-Aasias ehk "ASEANi viisile", on Singapur Venemaa hukkamõistmisel olnud väga otsekohene. Seega on Singapuri vaatenurk olnud palju positiivsem ja kaasavam USA ja üldise sõjakäsitluse suhtes Läänes, erinevalt India ja Hiina neutraalsetest seisukohtadest.
- Kuigi Singapuri seisukoht peegeldab pühendumust reeglitel põhinevale korrale ja väiksemate riikide võimalusele mõjutada maailmapoliitikat, põhineb see väide palju vähem teatud poliitiliste väärtuste, näiteks demokraatia kaitsmisel, mis näib olevat Läänepoole (USA ja Euroopa) toimuva sõja palju olulisem kontekst.

Kasutatud allikad

Bhutia, Kikee Doma (2023). The Confrontation between the world's two superpowers - India and China- in the Himalayan region. Diplomaatia. Leitav: <https://diplomaatia.ee/kikee-doma-bhuti-a-maailma-kahe-suurriigi-india-ja-hiina-vastasseis-himaalaja-piirkonnas/>

Downs E., and Mitrova T. (2023, veebruar 23). China-Russia Energy Relations One Year after the Invasion of Ukraine. Leitav: <https://www.energypolicy.columbia.edu/qa-china-russia-energy-relations-one-year-after-the-invasion-of-ukraine/>.

Harshe, R. (1990). India's Non-Alignment: An Attempt at Conceptual reconstruction. Economic and Political Weekly. 25 (7/8). 399 - 405.

Heijmans, P. (2022, aprill 11). Singapore's Lee Warns U.S. Against Isolating China Over Ukraine. Bloomberg.Com. Leitav: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-04-11/singapore-e-s-lee-warns-u-s-against-isolating-china-over-ukraine>

Hutt, D. (2022, aprill 28). Has the West found a geopolitical ally in Singapore? Dw.Com. Leitav: <https://www.dw.com/en/has-the-west-found-an-asian-geopolitical-ally-in-singapore/a-61618630>

Kliem, F., & Cheng Wei, I. S. (2022, august 27). Should ASEAN Take a Stronger Position on the Ukraine War? The Diplomat. Leitav: <https://thediplomat.com/2022/08/should-asean-take-a-stronger-position-on-the-ukraine-war/>

Luik, L. (2023, veebruar 3). Liberaalset rahvusvahelist korda vaidlustamas? Aasia riikide reaktsioone Venemaa sissetungile Ukrainasse. Diplomaatia. Leitav: <https://diplomaatia.ee/lelde-luik-liberaalset-rahvusvahelist-korda-vaidlustamas-aasia-riikide-reaktsioone-venemaa-sissetungile-ukrainasse/>

Ministry of Foreign Affairs. (2022, september 24). Transcript of Minister for Foreign Affairs Dr Vivian Balakrishnan's Engagement at Asia Society, 23 September 2022. Leitav: <http://www.mfa.gov.sg/Newsroom/Press-Statements-Transcripts-andPhotos/2022/09/20220924-Asia-Society-2022>

Ministry of Foreign Affairs. (2022, oktoober 10). Statement by Ambassador Burhan Gafoor, permanent representative of the Republic of Singapore at the 11th Emergency Special session of United Nations General Assembly, October 10 2022. Leitav: http://www.mfa.gov.sg/Overseas-Mission/New-York/Mission-Updates/General_assembly/2022/10/20221010

Nayadu, Swapna Kona (2015). Responses to Russian Interventionism: India and the Question of Hungary, 1956 and Crimea, 2014. Foreign Policy and Security. Leitav: <https://casi.sas.upenn.edu/hindi/iit/responses-russian-interventionism-india-and-questions-hungary-1956-and-crimea-2014>

Panda, A. (2020, aprill 16). Singapore: A Small Asian Heavyweight. Council on Foreign Relations. Leitav: <https://www.cfr.org/backgrounders/singapore-small-asian-heavyweight>

Sazonov, V., & Saumets, A. (2022). Putin's War in Ukraine. The Background and Anatomy of Russian Aggression. *Estonian Journal of Military Studies*.

Stromseth, J. (2019). Don't make us choose: Southeast Asia in the throes of US-China rivalry. *Brookings Institution*, 34.

Tellis, A. J. (2022). "What is in our Interest": India and Ukraine War. *Carnegie Endowment for International Peace*. 1 - 7.

Tong, G. C. (2022, märts 31). Singapore's stance on Russia shows support for sanctions isn't limited to the West, says think tank. *CNBC*. Leitav: <https://www.cnn.com/2022/03/31/russia-ukraine-war-poses-existential-stakes-for-singapore.html>

Wong E., and Barnes J. E. (2022, märts 13). Russia Asked China for Military and Economic Aid for Ukraine War, U.S. Officials Say, *New York Times*. Leitav: <https://www.nytimes.com/2022/03/13/us/politics/russia-china-ukraine.html>.